

ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ УЯВЛЕНЬ ПРО ГЕОПОЛІТИЧНУ РЕАЛЬНІСТЬ

О. Ю. Дроздов, м. Чернігів

Аналізується проблема виокремлення типів уявлень про геополітичну реальність. Пропонується авторська типологія, яка містить шість типів геополітичної свідомості і геополітичних ментальних карт світу: біполярний, “оточена фортеця”, монополярний, “фантомний синдром”, поліполярний та “світ без кордонів”. Описано тенденції поширення геополітичних ментальних карт світу монополярного, біполярного та поліполярного типів.

Ключові слова: геополітична свідомість, геополітична ментальна карта, типологія.

Проблема. Той факт, що усвідомлення багатьох політичних явищ практично завжди передбачає той чи інший просторовий (територіально-географічний) контекст, або “фон”, є підставою для того, щоб вести мову про феномен геополітичної свідомості (ГПС). Його ми визначаємо як форму відображення подій та явищ “політичного світу” крізь призму “географічного світу” шляхом ототожнення певного географічного простору з конкретною політикою, яка там проводиться [1]. Оскільки ГПС виступає феноменом світоглядного рівня, її повноцінне наукове вивчення потребує, серед іншого, створення і використання певних класифікацій. Останнє впливає із самого факту багатоманітності суб’єктивних образів світу в цілому та уявлень про геополітичну реальність зокрема. Досліджуючи політичні та геополітичні орієнтації громадян, вітчизняні і російські науковці використовують переважно політологічні класифікації, в основі яких лежать суто ідеологічні критерії. Найвідомішою є типологія, що побудована за політико-географічним принципом “Захід – Схід” (“Європа/США – Азія/Росія”), і де, відповідно, виокремлюються “прозахідні” (“проєвропейські”, “проамериканські”), “проросійські”, “євразійські” та інші типи. Коріння цієї традиції сягає XIX ст., коли в суспільно-політичній думці Росії оформилися напрямки “західників” і

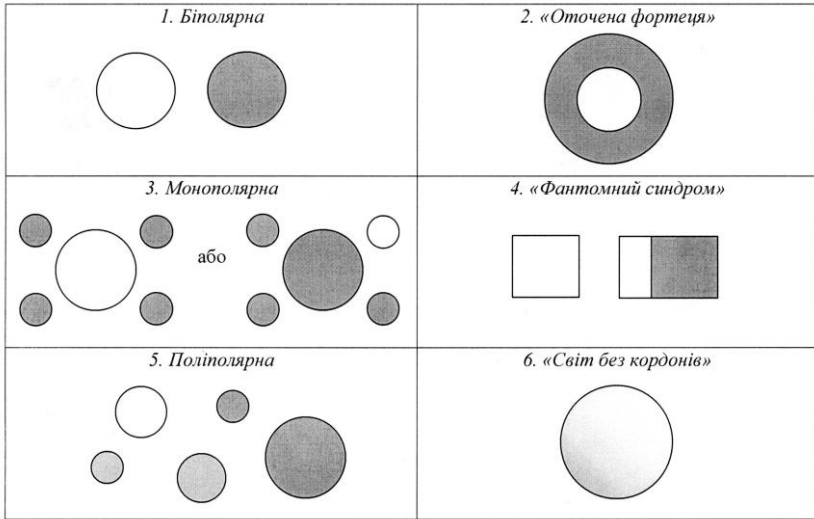
“слов’янофілів”. Але, якщо виходити з того, що ГПС у першу чергу є психологічним, а не політичним феноменом, то постає необхідність у використанні власне психологічних критеріїв та класифікацій.

У психології вже існує певний досвід створення типологій образів (картин) світу. Наприклад, О. Івашкін згадує “конструктивний”, “деструктивний” та “індиферентний” образи світу [2], а М. Абрамова – “прості гармонійні” та “складні суперечливі” [3]. Існують й інші типології, але більшість із них, на наш погляд, мають у цілому загальний характер, адже в них відобразилася традиція радянських і російських психологів досить широко тлумачити феномен образу світу. Відповідно, виокремлені в них типи часто не відображають специфіку саме геополітичної реальності, а тому їх застосування для аналізу ГПС видається недоречним.

Мета статті: теоретичний аналіз проблеми виділення психологічних типів образів (уявлень) геополітичної реальності.

Досягнення вищезазначеної мети, на наш погляд, має починатися з вирішення питання про зміст та форми прояву ГПС. Іншими словами, слід визначити, про типологію якого конкретно явища йтиметься. Вивчаючи погляди людини на світ (зокрема політичний), дослідники оперують широким колом понять: “образ світу” (О. Леонтьєв, С. Смирнов, В. Петухов), “картина світу” (Р. Редфілд, С. Лур’є), “модель світу” (С. Дружилов, М. Смутьсон), “політико-географічний образ” та “геополітичний образ” (Д. Замятін, В. Колосов), “геополітичні бачення (погляди)” (Г. О’Туатейл, Г. Діджкінк), “геополітичні коди” (Дж. Геддіс), “іконографія простору” (Ж. Готтман), “зовнішньополітичний менталітет” (С. Чугров) тощо. Але, під кутом аналізу ГПС, найперспективнішою, на наш погляд, є наразі концепція “ментальних/когнітивних карт”, розроблена американськими науковцями (Е. Толмен, Р. Даунс, Д. Сті). Згідно з їхніми уявленнями, “когнітивні карти” (суб’єктивні образи або уявлення певного простору) слід розглядати як результат “ментального картографування”, тобто комплексу когнітивних процесів набуття, кодування, зберігання, відтворення та маніпуляції інформацією про навколишній простір [4]. Використання терміна “геополітична ментальна карта” (ГПМК) видається нам цілком адекватним і логічним із двох причин. По-перше, як уже зазначалося вище, усвідомлення геополітичної дійсності передбачає своєрідне “прив’язування” політичних уявлень, знань та оцінок до певного простору. Образ останнього також завжди має наочно-схематичний “картоїдний” характер. По-друге, завдяки вивченню географії в середній школі географічна свідомість індивіда (картографічна за своєю сутністю) набуває певної систематичності раніше, ніж політична. Тому саме просторові (географічні) уявлення виступають своєрідним “каркасом” ГПМК, а політичні образи, знання та оцінки є швидше своєрідним “наповнювачем” цього “каркасу”.

Структуру ГПМК складають уявлення щодо геополітичних суб'єктів (акторів). Ними передусім є держави (країни), їх союзи, певні регіони – тобто колективні суб'єкти, які одночасно мають як географічні, так і політичні риси. Усвідомлення існування та взаємодії цих колективних суб'єктів у геополітичному просторі передбачає приписування їм певних ідентифікаційних (“ми-вони”, “наші-не наші”) та статусно-рольових характеристик (“ведучі-ведені”, “друзі-вороги” тощо). Отже, критерієм виділення типів ГПМК можуть бути статус і характер взаємовідносин колективних суб'єктів “Ми” (власна країна, регіон) та “Вони” (усі інші). Виходячи із цього, ми запропонували “плітний” варіант соціально-психологічної класифікації з наступними шістьма типами ГПМК¹. Умовно сутність виділених типів ГПМК зображено на наведеному нижче рисунку.



Білий колір фігур відповідає конструкту “Ми”, темний – “Вони”

Рис. Схематичні зображення характеристик різних типів ГПМК

1. **Біполярний тип ГПМК** – передбачає сприймання політичного світу як арени боротьби двох таборів: “Ми” (“Нас”) і “Вони” (“Їх”), а географічного світу, відповідно, як “наших” і “не наших” територій. Класичним прикладом може бути образ світу, що існував у ГПС багатьох

¹ На наш погляд, описані далі типи ГПМК загалом відображають і відповідні типи ГПС (хоча ГПС є більш широким поняттям, ніж ГПМК, і їх не можна вважати синонімічними).

поколінь громадян СРСР. Його базовими компонентами, як відомо, були непримиренно конфліктуючі “соціалістичний табір” (на чолі із СРСР) та “імперіалістичний Захід” (на чолі із США). При цьому всі інші країни (так званого третього світу) усе одно класифікувалися за мірою їх близькості до одного з полюсів – як ті, що обрали “прогресивний соціалістичний шлях розвитку”, або як “країни-сателіти США”.

Підкреслимо, що біполярний тип картини світу зберігся і після розвалу СРСР та прорадянського блоку, але він набув дещо інших форм. Так, у свідомості багатьох мешканців західних країн поширені уявлення про протистояння “благополучного цивілізованого” Заходу (Півночі) і “бідного, нецивілізованого” Сходу (Півдня). Інший варіант цієї картини передбачає, що всьому “цивілізованому світові” загрожує “міжнародний тероризм”. Так само в сучасному мусульманському світі поширюються уявлення про те, що природним ворогом “світу ісламу” є “грішний світ західного невір’я”. В усіх цих випадках маємо справу з доволі простою за своєю сутністю схемою ототожнення “Нас” і “Них” відповідно із “Добром” і “Злом”. Специфічним різновидом цього образу світу є зворотна модель “У нас усе погано – у них усе добре”, яка мала місце, наприклад, у суспільній свідомості радянських громадян наприкінці 1980-х років.

2. **ГПМК типу “оточена фортеця”.** Ізраїльський дослідник Д. Бар-Тал визначає такий світогляд як психологічний стан, що базується на переконанні членів групи в тому, що весь інший світ має щодо них негативні інтенції (наміри). Незважаючи на те, що було виявлено незначну кореляцію між вираженістю цієї свідомості і параноїдальними тенденціями та етноцентризмом, дослідники наголошують на необхідності розрізнення цих феноменів [5]. У цілому симптоми “оточеної фортеці” дещо нагадують раніше описаний біполярний тип, але з тією відмінністю, що тут не передбачається еквівалентність “Ми” і “Вони”: останніх завжди більше, а “Ми” в цьому світі залишені сам на сам із зовнішніми загрозами (немає союзників). Такий світогляд був типовим для більшовиків за часів Громадянської війни та перших років існування СРСР – “Весь світ проти Радянської Росії (Союзу)”. У сучасних умовах цей тип ГПМК досить поширений серед громадян Ізраїлю – країни, яка перебуває в оточенні ворожих арабських держав. Є дані, що аналогічне сприймання власних країн поширюється серед західноєвропейців, які зіткнулися з проблемою масової імміграції іноземців (передусім мусульман).

3. **Монополярний тип ГПМК** передбачає, що одна (звичайно власна) країна виступає центром світу (у політичному, економічному, культурному, релігійному, географічному плані тощо), тобто своєрідним “пупом Землі”. Фактично, в основі цього типу світогляду лежить схема

“центр-периферія”, яку російська дослідниця С. Лур’є відносить до імперської світоглядної традиції [6]. Справді, така картина світу була притаманна мешканцям ряду імперій, зокрема Давньоримської, Візантійської та Китайської (остання не випадково визначалася як “Тіднебесна”), і зумовлювала відповідне сприймання інших частин світу (як менш розвинутих “варварів”). Основою такого світогляду в минулому був яскраво виражений етноцентризм. Після падіння Константинополя в XV ст. та появи відомої тези про Москву як “третій Рим” на роль центру “православного світу” починає претендувати й Росія (спочатку на рівні державної ідеології, згодом – на рівні суспільної).

Можна помітити, що вищеописана картина світу не лише збереглась, а й поширилася, з певними “модифікаціями”, у ГПС багатьох громадян розвинутих країн Заходу: “центром” світу для них тепер є ЄС/США (“оплот цивілізації, демократії...”), а периферією – колишні країни СНД, держави “третього світу” (Азія, Африка, Латинська Америка), які сприймаються як джерела “нестабільності”, “корупції”, “злочинності”, “авторитаризму” тощо. Отже, як раніше, так і нині рівень цивілізованості “країни” пропорційний відстані від “центру” (раніше – географічній дистанції, у наш час – культурній і політичній).

Чимало поширення монополярний образ світу набув серед значної частини політиків і громадян США, які впевнені, що їхня держава є природним світовим лідером (або, щонайменше, “першою серед рівних”), а тому вона стоїть вище за інші країни. Але соціально-психологічну основу цього світогляду становить не так етноцентризм, як комплекс месіанських ідей, упевненість у вищому призначенні власної держави (“збереження” і “поширення” демократії та ін.). Слід також зазначити, що з кінця XX ст. надзвичайно поширеним стає специфічний варіант монополярної ГПМК, який передбачає визнання одного світового політичного полюса (США) серед громадян інших країн та регіонів (Європи, Азії тощо).

Своєрідним варіантом монополярної моделі світу можна вважати колоніальний тип. Науковці по-різному визначають сутність психології колоніалізму (або так званої колоніальної ментальності). Одні фахівці вважають, що це форма свідомості мешканців колоній і постколоніальних країн. Зокрема, за визначенням Е. Девіса і С. Оказакі, колоніальна ментальність є формою “інтерналізованої пригніченості”, яка проявляється у несвідомому прийнятті дискримінації власної групи, культури тощо [7]. Інші фахівці наголошують, що це форма свідомості мешканців як колоній, так і метрополій (тобто в межах системи “керуючі – підлеглі”). Останні мають бажання отримувати різні політичні та економічні вигоди за рахунок інших, підконтрольних їм територій [8]. У цьому випадку такий тип світогляду, у принципі, можна визначити як “імперський”. А якщо згадати тези З. Фрейда, Е. Фромма та інших

науковців про взаємозв'язок відносин панування-підкорення, то можна вести мову про “колоніально-імперський” тип ГПС. Так, англійці впродовж тривалого часу вважали себе “законними” і “природними” господарями Індії, тоді як багато індійців визнавали першість Великої Британії в політичному, економічному, культурному та інших аспектах. Прикладом прояву цього типу ГПС на сучасному етапі можуть бути світоглядні настановлення представників політико-економічних еліт Заходу, які сприймають інші країни світу передусім як джерело дешевих природних ресурсів та робочої сили для забезпечення “золотого мільярда”.

4. *ГПМК типу “фантомний синдром”*. Своєю назвою цей тип завдячує відомому в клінічній психології синдрому, коли пацієнт відчуває біль або дискомфорт в ампутованих, тобто реально не існуючих, кінцівках. На наш погляд, в окремих випадках аналогічна ситуація має місце на політико-психологічному рівні – коли серед значної частини еліт та населення однієї держави поширюються ностальгічні настрої за “втраченими територіями”, які перейшли до складу інших держав або здобули незалежність. Яскравими прикладами “фантомного синдрому” є сприймання поляками ряду “втрачених” західноукраїнських земель (так званих східних кресів), росіянами – Криму, сербами – Косова, японцями – частини Курильських островів і т.ін. (через історико-політичні перипетії останніх століть цей перелік можна продовжувати і продовжувати). Іноді цей синдром поєднується з імперсько-колоніальною свідомістю – у випадку переживання мешканцями метрополій втрати “своїх” колоній. Прикладом може бути гостра емоційна реакція багатьох французів на прагнення Алжиру отримати незалежність, яка врешті-решт вилитись у так звану алжирську війну 1954 – 1962 років. Певні ознаки “фантомного синдрому” мали місце у 1940 – 1960-х роках у суспільно-політичній думці британців, які сприймали остаточний розвал своєї імперії (“Британського світу”) і, відповідно, втрату Британією статусу супердержави як втрачений “золотий вік”. Можна помітити, що схожі настановлення мали та й досі мають місце серед частини населення пострадянських республік щодо колишнього СРСР.

5. *Поліполярний (поліцентричний) тип ГПМК*. Характеризується усвідомленням суб'єктом складної, багатоцентричної структури геополітичної реальності. Це проявляється не лише у визнанні існування країн та регіонів із різною політичною, економічною та культурною специфікою, а й у толерантному ставленні до самого факту одночасного співіснування “різних світів”. Відповідно, цей тип ГПМК передбачає більш-менш диференційовані уявлення та оцінки “Інших”, а сам світ постає у вигляді мозаїки, що складається з “великих” і “маленьких”, “світлих” і “темних” фрагментів.

Зазначимо, що результати низки наших досліджень дають підстави, аби визначити ГПС вітчизняних студентів як близьку до поліполярної. Зокрема, ми реконструювали ГПМК світу студентів Чернігівщини, яка виявилася такою: основні політичні полюси символізують США і Росія – країни з найбільшою військовою (США – ще й економічною), а отже, і політичною могутністю. Іншими складовими політичного світу є блоки відносно впливових економічно розвинутих держав Заходу (Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія,) та Сходу (Китай, Японія), блок менш розвинутих, неоднозначно оцінюваних східноєвропейських країн (Україна, Білорусь), блок ворожих недемократичних і небезпечних для проживання країн Сходу (Ірак, Іран, Афганістан) та “бідна Африка” [9].

6. *ГПМК тину “світ без кордонів”*. Ця картина світу сформувалася наприкінці ХХ ст., ставши наслідком процесів глобалізації. Її сутність представляють постмодерністські тези про те, що сучасний глобальний політичний простір втрачає чітку визначеність (визначеність кордонів, ієрархічність структури, топографічну визначеність), а замість цього формується багатостороння, децентралізована, неупорядкована, хаотична модель світу [10]. Поступове “стирання” адміністративно-політичних кордонів веде до перетворення світу на одне “велике село”. Іноді науковці визначають цей тип свідомості як “глобальний” [11], або “планетарний” [12]. Поряд із тим деякі дослідники пропонують розрізняти їх. Зокрема, на думку Д. Беттельгейзе, глобальна свідомість пов’язана з осмисленням глобалізаційних процесів (тобто охоплює сферу переважно геополітичних, соціально-екологічних і екологічних аспектів). Сутність же планетарної свідомості полягає в здатності до осмислення та сприйняття об’єднаного світу, універсальних (“загальнолюдських”) норм та цінностей.

На наш погляд, тип “світ без кордонів” притаманний передусім інтелектуалам і представникам політико-економічних еліт країн Заходу, тоді як серед звичайних громадян цей світогляд поширений значно менше. Підтвердженням цього можуть слугувати дані багатьох досліджень, які свідчать про наявність у європейців “ментальних кордонів” між власним регіоном та іншими. Так, результати міжнародного дослідницького проекту “*EuroBroadMap*” (стартував у 2008 р. під патронатом Єврокомісії і ставив за мету вивчення уявлень про Європу серед мешканців європейських та неєвропейських країн) показали, що найбільш актуальним у свідомості респондентів є “південний кордон”, що відокремлює Південну Європу від Північної Африки (тобто фактично відокремлює “багату Північ” від “бідного Півдня”). Другим за значущістю виявився “східний кордон”, який найчастіше уявлявся за східними кордонами держав Балтії, Білорусі та України. Цікаво, що таке уявлення про “закінчення

Європи” було поширене не лише серед респондентів із країн Заходу, а й у Росії, а також ряді країн Азії та Африки [13].

Значимо, що за своїм змістом деякі вищеописані типи відповідають типам образів (моделей) світу, що були виокремлені російськими дослідниками Г. Малюченко і В. Смирновим [14]. Виходячи з двох параметрів, за якими може сприйматися соціальна реальність (її інтегрованість та упорядкованість), вони запропонували виділяти чотири типи моделей:

1) “хаотична” – світ уявляється як неупорядкований і непередбачуваний, як такий, що не має єдиних законів, правил; у цьому світі “кожен сам за себе”;

2) “антагоністична” – світ сприймається як арена постійної боротьби Добра і Зла, світлого і темного начал;

3) “механістично-технократична” – світ являє собою упорядковану систему, єдиний взаємопов’язаний “механізм”, кожен елемент якого повинен чітко виконувати свою роль, функції (інакше порушиться світовий порядок);

4) “організмична” – світ сприймається як єдиний живий організм, як великий дім або родина, у якій живуть різні люди з різними позиціями та цілями і головною метою якої є збереження гармонії.

Як бачимо, зазначені типи, у принципі, можуть характеризувати й геополітичне сприймання світу. Так, “антагоністична” модель нагадує біполярний тип ГПМК (“ми проти них”), “хаотична” модель є близькою до постмодерністського образу світу “без чітких меж і кордонів”. Близьким до “механістичної” моделі є монополярний (імперсько-колоніальний) світогляд, з уявленнями про “провідні” країни, яким належить керувати, і території, які повинні “забезпечувати” перші або наслідувати їх. “Організмична” ж модель світу, що нагадує пацифістські концепції “миру в усьому світі”, є близькою до поліполярного типу ГПМК.

У контексті запропонованої нами типології цікавими видаються дані кроскультурного дослідження Т. Стефаненко, Н. Малишевої та О. Тихомандрицької. Було з’ясовано, що політичний світоустрій у свідомості російських студентів має біполярний характер і базується на протиставленні Росії та США. Разом з тим картина світу в уявленнях американських студентів мала однополярний характер (центр впливу – США), а в їхніх однолітків з Китаю, України та Узбекистану – багатополлярний [15].

Цікавими також є результати дослідження Фонду Бертелсманна (2007), що ставили за мету виявити регіональні особливості уявлень про світові “супердержави” – своєрідні центри-“полюси” сучасного політичного світу (табл.) [16]. Як бачимо, опитані в усіх країнах найчастіше згадували

про одну державу (США), що ілюструє один із варіантів моноцентричної ГПМК. Водночас, якщо звернути увагу на різницю між показниками статусу США та інших держав, можна побачити ознаки як біполярних (серед росіян), так і поліполярних (серед німців) моделей світу.

Таблиця
Уявлення мешканців великих країн про “супердержаву”, у %
(згідно з даними Bertelsmann Foundation, 2007)

Країна-перцептор	Уявляються су пер державами					
	США	Китай	Росія	Японія	ЄС	Велика Британія
Бразилія	65	26	10	33	12	12
Китай	94	65	45	19	32	42
Франція	85	59	24	37	43	26
Німеччина	90	69	70	56	81	40
Індія	79	33	29	28	5	33
Японія	70	36	16	19	20	16
Росія	68	24	58	22	13	27
Велика Британія	92	78	65	60	76	74
США	86	56	30	40	26	40
Загалом	81	50	39	35	34	34

Висновки. Суб’єктивні образи геополітичної реальності відображені в “геополітичних ментальних картах” (ГПМК), які виступають продуктом та одночасно індикатором геополітичної свідомості (ГПС). Можна виділити шість соціально-психологічних типів ГПМК, що пов’язані з відповідними типами сучасної ГПС: біполярний, оточена фортеця, монополярний, фантомний синдром, поліполярний та світ без кордонів. Запропонована класифікація, безумовно, не вичерпує всі можливі варіанти геополітичного світогляду, а тому потребує уточнень та корекції за результатами емпіричних досліджень.

Література

1. Дроздов О. Геополітична свідомість як психологічний феномен / Олександр Дроздов // Соціальна психологія. – 2010. – № 5. – С. 26–37.
2. Ивашкин А. Г. Влияние образа мира личности на ее политические предпочтения : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 “Общая психология, история психологии” / А. Г. Ивашкин. – Сочи, 2003. – 146 с.
3. Абрамова М. А. СМИ и формирование картины мира личности / Абрамова М. А. // Глобалистика-2009: пути выхода из глобального кризиса и модели нового мироустройства : материалы Междунар. науч. конгресса (г. Москва, 20-23 мая 2009 г.) : в 2-х томах. – М., 2009. – Т.1. – С. 386–389.

4. *Downs R. M.* Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior / Downs R. M., Stea D. – Chicago : Aldine Publishing Co., 1973. – 439 p.
5. *Bar-Tal D.* Beliefs About Negative Intentions of the World: A Study of the Israeli Siege Mentality / Bar-Tal D., Antebi D. // *Political Psychology*. – 1992. – Vol. 13. – №4. – P. 633–645.
6. *Лурье С. В.* От древнего Рима до России XX века: преемственность имперской традиции / Лурье С. В. // *Общественные науки и современность*. – 1997. – № 4. – С. 123–133.
7. *David E. J.* Colonial mentality: a review and recommendation for Filipino American psychology / David E. J., Okazaki S. // *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*. – 2006. – Vol. 12 (1). – P. 1–16.
8. *Nandy A.* The psychology of colonialism: sex, age, and ideology in British India / Nandy A. // *Psychiatry*. – 1982. – Vol. 45. – №3. – P. 197–218.
9. *Дроздов О. Ю.* Особливості геополітичних уявлень студентської молоді / О. Ю. Дроздов // *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави* : зб. наук. праць. – К., 2010. – Вип. 10. – С. 141–150.
10. *Смоляков В. А.* Постмодернизм о трансформации политического пространства-времени в эпоху глобализации / В. А. Смоляков // *Социальные и гуманитарные науки на Дальнем Востоке*. – 2005. – № 4 (8). – С. 64–75.
11. *Номеровская Г. В.* Становление глобального сознания: философский анализ : дис. канд. филос. наук : 09.00.08 “Философия науки и техники” / Номеровская Г. В. – М., 2006. – 166 с.
12. *Беттельгейзе Д. Д.* Феномен планетарної свідомості: філософсько-антропологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.04 “Філософська антропологія, філософія культури” / Д. Д. Беттельгейзе – Х., 2007. – 20 с.
13. EuroBroadMap: Visions of Europe in the World [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eurobroaddmap.eu/~euro_drupa/node/4
14. *Малюченко Г. Н.* Социально-психологический анализ целостных представлений о мире : [монография] / Малюченко Г. Н., Смирнов В. М. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2006. – 155 с.
15. *Стефаненко Т. Г.* Образ России в многополярном мире: кросскультурный аспект / Стефаненко Т. Г., Малышева Н. Г., Тихомандрицкая О. А. // *Ананиевские чтения* – 2011. Социальная психология и жизнь : материалы науч. конф. 18-20 октяб. 2011 г., Санкт-Петербург. – СПб., 2011. – С. 247–248.
16. *Имидж России в мире: количественный и качественный анализ* [Електронний ресурс] / Кобзева С. В., Халтурина Д. А., Коротаев А. В., Качков Д. М. // *ПОЛИС*. – 2009. – № 5. – Режим доступу : http://www.perspectivy.info/rus/desk/imidzh_rossii_v_mire_kolichestvennyj_i_kachestvennyj_analiz_2009-12-29.htm

Дроздов А. Ю. Проблема типологизации представлений о геополитической реальности

Анализируется проблема выделения типов представлений о геополитической реальности. Предлагается авторская типология, содержащая шесть типов геополитического сознания и геополитических ментальных карт мира: биполяр-

ный, “окруженная крепость”, монополярный, “фантомный синдром”, полиполярный и “мир без границ”. Описаны тенденции распространения геополитических ментальных карт мира монополярного, биполярного и полиполярного типов.

Ключевые слова: геополитическое сознание, геополитическая ментальная карта, типология.

Drozdov O. Yu. The problem of classification of geopolitical reality representations

The problem of classification of geopolitical reality representations is analyzed. The author typology, which contains six types of geopolitical consciousness and geopolitical mental maps of the world (bipolar, “encircled fortress”, monopolar, “phantom syndrome”, polypolar, “world without borders”) is proposed. The tendencies of spreading of monopolar, bipolar and polypolar types of geopolitical mental maps of the world are described.

Key words: geopolitical consciousness, geopolitical mental map, typology.